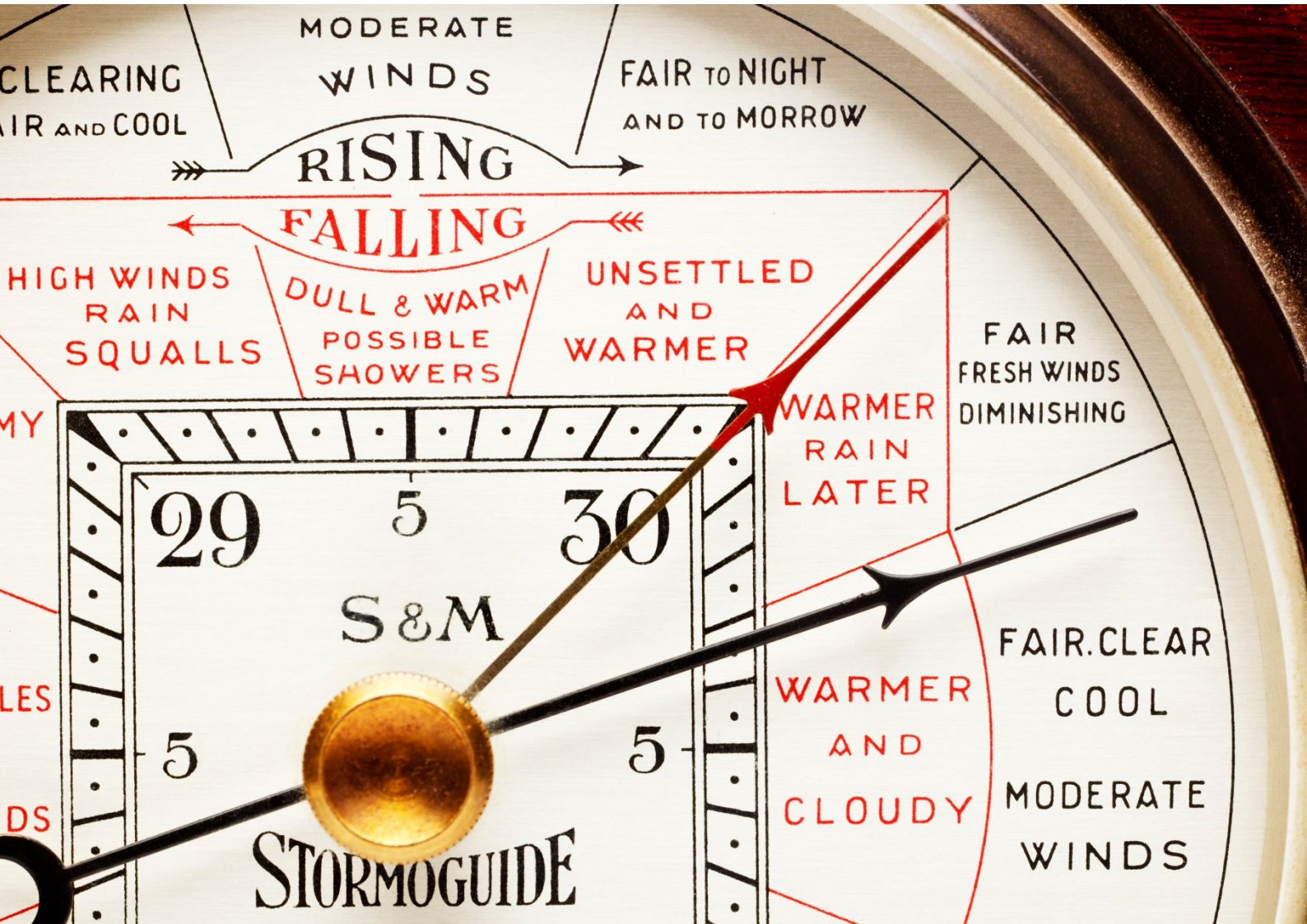

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 43

November 2016

Het dreigingsniveau in Nederland blijft substantieel, niveau 4 op een schaal van 5. Dat betekent dat de kans op een aanslag in Nederland reëel is, maar dat er geen concrete aanwijzingen zijn dat er voorbereidingen worden getroffen om in Nederland een aanslag te plegen. De jihadistische dreiging blijft voorlopig de voornaamste dreiging. Daarnaast bestaat er een kans op gewelddadige incidenten van extreemrechts en extreemlinks. In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017 is hogere polarisatie voorstelbaar in Nederland.

Dreigingsniveau

4

Algemeen dreigingsniveau

De jihadistische dreiging blijft voorlopig de voornaamste dreiging. Aanslagen en ernstige ideologisch geïnspireerde geweldsincidenten zoals er de afgelopen twee jaar plaatsvonden in Europa, kunnen ook in Nederland voorkomen. De internationale terroristische netwerken van ISIS en al Qa'ida strekken zich ook uit over Nederland. Vooral een door ISIS aangestuurde, gestimuleerde of geïnspireerde aanslag is daarbij voorstelbaar. ISIS is vastbesloten met name West-Europa met nieuwe aanslagen te treffen, zeker nu de groepering onder militaire druk staat in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Nog steeds bevinden zich mogelijk tientallen ISIS-*operatives* (door ISIS aangestuurde aanslagplegers en hun handlangers) in Europa. Naast de dreiging die uitgaat van ISIS-netwerken, blijft de dreiging bestaan van grootschalige aanslagen in Europa door al Qa'ida.

Een reeks aanslagen in de zomer van 2016 in onder meer Duitsland en Frankrijk bevestigt de dreiging die uitgaat van individuele aanslagplegers. Een aantal van deze aanslagplegers handelde alleen maar kreeg wel *coaching* (een vorm van aansturing) van ISIS. De aanslagcoaches van ISIS richten zich daarbij ook op kwetsbare, beïnvloedbare mensen, die niet in beeld zijn bij de veiligheidsautoriteiten. Bij enkele daders speelden psychische en sociale problemen vermoedelijk mee bij het overgaan tot geweld. Ook bleek opnieuw dat rechtsextremistische ideologie als inspiratie kan dienen. De terrorist die in München 9 mensen doodde, handelde naar voorbeeld van de Noorse extreemrechtse terrorist Anders Breivik.

In het huidige gepolariseerde klimaat rond de thema's islam, asiel, integratie, Europa en Turkije bestaat er daarnaast een kans op gewelddadige incidenten van extreemrechts en extreemlinks. In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017 is hogere polarisatie voorstelbaar in Nederland. In campagne tijd is er ook meer dan anders het risico van een mogelijke gewelddaad door een eenling.

Terroristische dreiging in en tegen Nederland

De terroristische dreiging in en tegen Nederland vertoont grote overeenkomsten met die in de rest van West-Europa. Het profiel van Nederland (de mate waarin Nederland als doelwit wordt beschouwd) onder jihadististen is vergelijkbaar met dat van andere Europese landen. Nederland is weliswaar niet meer actief bij de luchtbombardementen maar wel bij andere activiteiten van de anti-ISIS coalitie. Mede door de deelname aan eerdere en andere lopende militaire missies in islamitische landen zien jihadististen Nederland hoe dan ook als een 'vijand van de islam'.

Coaching van aanslagen

Anders dan de door de ISIS-leiding direct aangestuurde complexe aanslagen zoals in Brussel en Parijs, werden in de zomer van 2016 in Europa vooral door ISIS gestimuleerde (of gecoachte) en geïnspireerde aanslagen gepleegd. Uit deze aanslagen in onder meer Duitsland en Frankrijk blijkt dat ISIS-aanslagcoaches soms gebruik maken van kwetsbare en makkelijk beïnvloedbare mensen. Ook copycat-gedrag speelt waarschijnlijk een rol. Ook in Nederland waren er gevallen waarbij kwetsbare personen gevoelig bleken voor het gewelddadige gedachtegoed van ISIS. In augustus werd bijvoorbeeld in Eindhoven een man gearresteerd met een geschiedenis van mentale instabiliteit in combinatie met jihadistische denkbeelden. De aanslag in München in juli 2016 laat zien dat ook rechtsextremistisch gedachtegoed individuele aanslagplegers kan inspireren. In Nederland is het afgelopen jaar een opleving te zien van extreemrechtse denkbeelden, mede door het gepolariseerde debat over onder meer islam en asielzoekers. Extreemrechts geïnspireerde gewelddaden, zoals eerder dit jaar in Enschede, blijven daarmee in Nederland voorstelbaar.

Jihadistische netwerken

Internationale terroristische netwerken bewegen zich ook binnen Nederlands grondgebied zoals werd bevestigd door de arrestatie van de Tunesisch-Franse ISIS-operative Anis B. in maart 2016 en drie daarmee samenhangende arrestaties in juli 2016. ISIS heeft vanuit het Midden-Oosten tientallen operatives naar Europa gestuurd van wie een deel (nog) niet gekend is bij veiligheidsautoriteiten in Europa, noch hun exacte intenties. Het is derhalve voorstelbaar dat een ISIS-cel een Nederlands doelwit op het oog heeft.

Ook andere internationale terroristische netwerken dan ISIS vormen een dreiging tegen Nederland. Kern al Qa'ida heeft de intentie en de capaciteiten om doelwitten in het Westen aan te vallen. Als Europees land wordt ook Nederland door al Qa'ida gezien als vijand.

Vermeende dreiging op Schiphol

In de zomer van 2016 werd de beveiliging van Schiphol verhoogd nadat veiligheidsdiensten signalen ontvingen over een vermeende dreiging. Later konden de signalen worden ontkracht. In het najaar van 2016 meldden diverse internationale media dat Schiphol ten tijde van de Parijse aanslagen mogelijk terroristisch doelwit was. Franse media, puttend uit Frans politieonderzoek, verwezen naar een laptop in handen van terroristen uit het Parijs-Brussel netwerk met daarop een digitaal bestand 'groupe Schiphol'. In dezelfde mediaberichtgeving werd bekend gemaakt dat op 13 november 2015 - de dag van de Parijse aanslagen - twee terroristen uit het Parijs-Brussel netwerk mogelijk naar Amsterdam reisden. De gegevens, voor zover bekend, zijn meegewogen in de beoordeling van het veiligheidsniveau op Schiphol.

Nederlandse jihadistische beweging

De Nederlandse jihadistische beweging - die zich deels in Nederland en deels in Syrië/ Irak bevindt (en in mindere mate elders in het buitenland) - vormt om verschillende redenen een terroristische dreiging tegen Nederland. Nederlandse jihadististen maken deel uit van internationale netwerken van terroristen. ISIS, al Qa'ida en andere jihadistische groepen kunnen bij het plannen van aanslagen in Europa gebruik maken van Nederlandse

uitvoerders, facilitatoren en handlangers. Het is daarbij voorstelbaar dat Nederlandse jihadisten worden ingezet bij zelfmoordaanslagen. Indien terroristen een aanslag in Nederland zouden plannen, kunnen ze gebruik maken van in Syrië aanwezige Nederlandse of Nederlandstalige jihadisten die in Nederland goed de weg weten en de taal spreken. Op dit moment zijn nog circa 190 uit Nederland afkomstige personen in Syrië en Irak aanwezig. Vrouwen en minderjarigen (vanaf 9 jaar) worden meegeteld omdat ook van deze groepen een dreiging kan uitgaan.

De binnenlandse jihadistische beweging in Nederland – die uit enkele honderden aanhangers en enkele duizenden sympathisanten bestaat – was tot voor kort vooral gericht op uitreis naar Syrië. Sinds begin 2016 neemt het aantal uitreizigers dat per maand uit Nederland vertrekt af. Op peildatum 1 november 2016 staat het totaal aantal sinds 2012 uitgereisde personen op circa 270 (waarvan 44 personen zijn omgekomen - cijfers AIVD). Nu uitreizen moeilijker wordt, gaat de beweging zich mogelijk meer richten op Nederland zelf. Dat kan in de vorm van dawa (werving/ prediking): een mogelijke indicatie hiervan is dat Nederlandse jihadisten in de zomer van 2016 online actiever zijn geworden. Maar het is ook voorstelbaar dat in Nederland wonende jihadisten gehoor geven aan de voortdurende oproepen van ISIS en al Qa'ida om in eigen land tot terroristisch geweld over te gaan. Zorgelijk daarbij is dat Nederlandse jihadisten in Syrië en hun geestverwanten in Nederland zeer veiligheidsbewust zijn geworden en grotendeels communiceren via gesloten kanalen. Daarbij gaat ook de voorstelbare dreiging uit van ISIS-sympathisanten die nog niet bekend zijn bij de Nederlandse autoriteiten.

Terugkeerders

Het totaal aantal terugkeerders bedraagt ongeveer 40 (cijfers AIVD) waarvan het merendeel al langere tijd terug is in Nederland. De afgelopen twee jaar waren er namelijk weinig terugkeerders. Er zijn signalen dat meer Nederlandse jihadisten weg willen uit Syrië maar slechts een enkeling slaagt erin Nederland te bereiken. Een enkele Nederlandse jihadist is weg bij ISIS maar is in hechtenis bij niet-jihadistische groepen in de regio. Indien het 'kalifaat' van ISIS militair wordt verslagen of uiteenvalt, zal naar verwachting het aantal terugkeerders toenemen. Een toenemend aantal terugkeerders zal waarschijnlijk de binnenlandse jihadistische beweging in Nederland versterken en daarmee de dreiging die van deze beweging uitgaat.

Terroristische dreiging in en tegen Europa

In de afgelopen maanden zijn er meerdere, zeer diverse aanslagen gepleegd in westerse landen, meer dan in de vorige DTN-periode. De hoge dreiging van jihadistisch terrorisme in het Westen heeft zich dus opnieuw gemanifesteerd. De dreiging zal in de komende maanden aanhouden. Meer aanslagen zijn waarschijnlijk. Dat kunnen aanslagen zijn door jihadistische cellen die vanuit Syrië zijn gestuurd door eenheid externe operaties van ISIS. Veiligheidsdiensten in Europa nemen aan dat er nog steeds operatives op vrije voeten zijn. Daarnaast kunnen er meer aanslagen worden gepleegd door individuen die als 'lone actor' dan wel met enige logistieke steun van ISIS-leden handelen. ISIS slaagt erin met minimale inspanning maximaal geweld en angst in Europa te veroorzaken. Het 'merk' ISIS profiteert daarbij zelfs van niet-jihadistische aanslagen. De aanslag in München in juli 2016 werd door een rechtsextremist gepleegd. Het publiek vatte de aanslag aanvankelijk op als het zoveelste jihadistisch geïnspireerde geweldsincident.

Vluchtelingenstroom

Jihadistische organisaties gebruiken verschillende manieren om operatives heimelijk naar Europa te laten reizen. ISIS operatives hebben daarbij veelvuldig gebruik gemaakt van de vluchtelingenstroom om op heimelijke wijze naar Europa te reizen. Daarnaast hebben ISIS

operatives de asielprocedure in Europese landen gebruikt om slapende cellen te vormen of te ondersteunen. Tevens waren in Europa in de zomer van 2016 verschillende personen die in de asielprocedure zaten of gezeten hadden, betrokken bij aanslagen waarvan enkele ook door ISIS waren geïnspireerd of aangestuurd. Overigens hebben de meeste aanslagplegers van door ISIS georganiseerde, gestimuleerde of geïnspireerde aanslagen ook een Europese nationaliteit.

Dreiging al Qa'ida

De actuele dreiging van kern-al Qa'ida tegen Europa blijft omvangrijk. Door middel van het plegen van grootschalige en complexe aanslagen streeft kern-al Qa'ida naar de beëindiging van de inmenging van westerse landen in islamitische landen.

Internationale ontwikkelingen

ISIS staat vooral in het Midden-Oosten maar ook in Noord-Afrika onder zware militaire druk waardoor het grondgebied, leiders en bevoorradingsroutes verliest. Sinds het vorige DTN heeft ISIS in Syrië en Irak terrein verloren en geen substantiële winst meer geboekt. ISIS verloor daarbij verschillende leiders, onder wie al-Adnani, woordvoerder van ISIS en leider van een aanslageenheid. In Irak heeft ISIS sinds de start van de luchtaanvallen in augustus 2014 door de anti-ISIS coalitie meer dan 40% van haar gebied verloren. In Syrië verloor ISIS onder meer de strategische stad Manbij en het laatste gebied waarmee het 'kalifaat' rechtstreeks toegang had tot de Turkse grens. Het zal nu voor ISIS veel moeilijker worden om strijders, goederen en wapens vanuit Turkije naar haar 'kalifaat' aan te voeren. De Turkse regering heeft aanvullende maatregelen genomen om de grenzen beter te controleren. Het moet nog blijken of de bevoorrading van ISIS vanuit Turkije daarmee volledig is stilgelegd.

Hoewel de territoriale samenhang van het 'kalifaat' steeds meer onder druk komt te staan, is de slagkracht van ISIS als terroristische organisatie nog niet structureel aangetast. ISIS heeft geruime tijd terroristische plots voorbereid en tientallen of meer operatives naar Europa gestuurd om aanslagplannen uit te voeren. Militaire nederlagen zijn naar verwachting voor ISIS juist een aansporing om meer aanslagen te plegen tegen het Westen en zo het beeld van een sterke organisatie in stand te houden.

Eind juli 2016 heeft Jabhat al-Nusra (JaN) aangekondigd dat de groep verder gaat onder de naam van Jabhat Fath al-Sham (JFS). Het nieuw genaamde JFS neemt daarbij ogenschijnlijk afstand van al Qa'ida. JFS blijft echter zowel ideologisch als organisatorisch deel uitmaken van al Qa'ida en vormt daarmee nog steeds een dreiging tegen het Westen.

De competitie tussen ISIS en al Qa'ida blijft voortduren. Tegelijk blijkt opnieuw dat sommige jihadistten in het Westen geen onderscheid maken tussen beide groepen. De pleger van de (deels mislukte) aanslagen in New York en New Jersey op 17 en 18 september liet zich bijvoorbeeld inspireren door leiders van zowel al Qa'ida als van ISIS.

Bij bomaanslagen in Thailand in augustus 2016 raakten enkele Nederlanders gewond. Het is nog onduidelijk wie verantwoordelijk is voor deze aanslagen. Een gijzeling en moordpartij door een ISIS-cel in de hoofdstad van Bangladesh, Dhaka, in juli 2016 laat opnieuw zien dat westerlingen, en daarmee ook Nederlanders, ook buiten het Midden-Oosten en Noord-Afrika, slachtoffer kunnen worden van door ISIS geïnspireerd extreem geweld.

Polarisatie, radicalisering en extremisme

Een belangrijk aspect van terrorismebestrijding in Nederland is dat ook aandacht wordt geschonken aan processen van radicalisering, omdat deze in het uiterste geval kunnen leiden tot terroristisch geweld.

Polarisatie

Veel van de condities voor het optreden van schadelijke effecten van polarisatie zijn in de huidige Nederlandse context aanwezig. Er is een aantal onderwerpen dat de samenleving verdeelt: integratie, de positie van moslims in de samenleving, de (on-)wenselijkheid van verdere Europese integratie, ontwikkelingen in Turkije, migratiestromen naar Europa inclusief opvang van asielzoekers, identiteitsvraagstukken. De maatschappelijke frictie over deze onderwerpen vindt plaats in een context van een hoge terroristische dreiging. Door deze polarisatie komt de kwaliteit van de open samenleving en de lokale democratie onder druk te staan. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de vele (vooral online) bedreigingen richting personen die zich uitspreken in het gepolariseerde debat. In de huidige DTN-periode is er daarnaast sprake van een verscherping van polarisatie en bedreigingen binnen de Turks-Nederlandse gemeenschappen.

Salafisme en radicaal islamisme

De wijze waarop enkele politici in het publieke domein zich uitlaten over de positie van de islam en het salafisme, voedt onder moslims in Nederland de vrees dat niet alleen de politiek radicale islam ter discussie staat, maar de gehele islam als beleefde religie en cultuur. De invallen in september 2016 in twee salafistische moskeeën in Utrecht en Tilburg - in het kader van een strafrechtelijk onderzoek naar witwassen en verdachte geldstromen uit het Midden-Oosten - werden door salafisten geframed als een uiting van verharding in de samenleving ten aanzien van moslims in Nederland. Er zijn meer burgers (moslims en niet-moslims) die zich afvragen of het bij optreden tegen salafistische instellingen zal blijven of dat ook niet-salafistische moskeeën en instellingen onderzoeken kunnen verwachten. Salafisten en radicaal islamistische bewegingen spelen actief in op onzekerheid hierover onder moslims.

Extreemrechts en rechts-extremisme

Door het teruglopen van het aantal asielzoekers krijgt extreemrechts in Nederland minder gelegenheid voor actie. Ernstige gewelddadige gebeurtenissen van rechtsextremistische signatuur - zoals de brandbomaanslag in februari 2016 op een moskee in Enschede - hebben de afgelopen periode niet plaatsgevonden. Wel vonden er nog steeds bekladdingen en vernielingen plaats bij asielzoekerscentra en bij huizen van statushouders. Het teruglopen van actie betekent echter niet dat de afkeer van vluchtelingen en moslims daadwerkelijk is verdwenen in Nederland, integendeel. De haat tegen de islam, vluchtelingen en de Nederlandse politiek is nog steeds volop zichtbaar, vooral op het internet. Ook in *real life* sprongen sommige acties in het oog. In het vorige DTN werd al geschreven over de oprichting van burgerwachten met een extreemrechtse achtergrond. De afgelopen periode werd ook de Nederlandse versie van Soldiers of Odin opgericht. Leden van deze zogenoemde burgerwacht maakten in juli 2016 jacht op een vluchteling die in Winschoten vrouwen lastig zou hebben gevallen. Extreemrechts gemotiveerde ernstige geweldsdreiging kan vooral komen uit de hoek van ongekende gewelddadige eenlingen, zoals bleek bij de terroristische aanslag in München in juli door een volger van Anders Breivik. In tijden van heftige polarisatie in de maatschappij kunnen gewelddadige eenlingen zich gesterkt voelen om een (terroristische) geweldsdaad te begaan.

Links-extremisme en asielrechtenextremisme

Nederlandse asielrechtenextremisten blijven actievoeren tegen het in hun ogen inhumane Nederlandse en Europese asielbeleid. Hun acties zijn voornamelijk gericht tegen detentie- en uitzendingcentra voor uitgeprocedeerde asielzoekers in Nederland. Er moet blijvend rekening worden gehouden met intimiderende acties van asielrechtenextremisten tegen (medewerkers van) bij het asielbeleid betrokken politici, instanties en bedrijven. Zo is in de afgelopen periode de woning van de directeur van de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) met rode verf beklad.

Hoewel confrontatiegeweld niet de ernstige vormen kent als in Duitsland zien we dit fenomeen het laatste jaar ook weer meer in Nederland. Hierbij speelt vooral extreemlinks een actieve rol. De focus lag het afgelopen jaar op het verstoren en onmogelijk maken van demonstraties van de anti-islamgroep 'Pegida Nederland', waar vaak rechts-extremisten op af komen. Links-extremisten pogen bij deze tegendemonstraties geweld uit te lokken en schromen de inzet van vuurwerk of rookbommen niet. Tevens zijn extreemlinkse anarchisten en de Anti-Fascistische Actie beducht op vermeend 'racistisch politiegeweld'. Op internet en op straat in met name Den Haag verschijnen geregeld oproepen om tegen de politie in opstand te komen. Ook opvallend waren de gewelddadige 'solidariteitsacties' uit anarchistische hoek in reactie op de arrestatie van een Nederlandse anarchiste wegens verdenking van bankovervallen in Duitsland. Het is zorgelijk dat de actievoerders online verklaarden dat zij de bankovervallen als 'onteigening' en een 'politiek legitiem middel' beschouwen om anarchistische acties en gearresteerde 'kameraden' te ondersteunen. Georganiseerd dierenrechten- en milieu-extremisme komen in Nederland op dit moment vrijwel niet voor. Wel is er geregeld sprake van (radicaal) activisme op deze thema's.

Spanningen naar aanleiding van ontwikkelingen in Turkije

Nadat op 15 juli 2016 in Turkije een mislukte staatsgreep plaatsvond door delen van het leger, staan niet alleen de verhoudingen tussen bevolkingsgroepen in Turkije onder druk, maar ook tussen diasporagroepen in Nederland. De nasleep van de coup voedt polarisatie in Nederland, leidt tot angstgevoelens onder bevolkingsgroepen en heeft daardoor ook veiligheidsimplicaties voor ons land. Er leven niet alleen zorgen onder Gülen- en AKP-aanhangers maar ook onder Koerdische, Armeense, Kemalistische, Alevitische gemeenschappen in Nederland. Er zijn in de periode na de coup in Nederland aangiftes gedaan van bedreigingen, vernielingen en in een enkel geval mishandeling. Onder nationalistische Turken leidt de kritische reactie van Europese overheden op de nasleep van de coup tot antiwesterse sentimenten. De spanningen binnen Turks-Nederlandse gemeenschappen uiteten zich vooral op niet gewelddadige wijze. Het blijft echter voorstelbaar dat de spanningen in Nederland escaleren als gevolg van gebeurtenissen in Turkije. Daarbij moeten ook de al langer bestaande spanningen tussen Turken en Koerden niet uit het oog verloren worden.

Over het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

Nederland werkt met een systeem van dreigingsniveaus die aangeven hoe groot de kans is op een terroristische aanslag. De NCTV publiceert hiertoe vier maal per jaar het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN), een globale analyse van de nationale en internationale terroristische dreiging tegen Nederland. Het DTN is gebaseerd op informatie van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en van de politie, open bronneninformatie, informatie van buitenlandse partners en analyses van ambassadepersoneel.

Uitgave

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Turfmarkt 147, 2511 DP Den Haag
070 751 5050

www.nctv.nl
info@nctv.minvenj.nl
[@nctv_nl](https://twitter.com/nctv_nl)

14 november 2016